

SUHANO PAULUS KAHAA PAKUNO SO TIMOTIUS

Kaatono Wamba

Suha kahaa pakuno ne Timotius ini, kapuliaonomo Paulus nebuhi suha. Nobuhie wakutuu neate weo katohongku we kotano Roma. Woha'ano paemo naomponaa maka nae'awa kahukumuno mate. Dobhahi dua sabhangkano Paulus kumalano we liwu sigao'ano, sampe nonamisi lalono tanomoisa, pakade nohindi weo katohongku. Katibuhi'anomo suha aini maka nopakatue ne Timotius. Timotius nentelamo noposabhangka bhe Paulus weo kahadhaano defolele Bhihita Metaa endefi'ini, tamaka ampa aitu neate we kotano Efesus nembali neangkando umati ne watu.

Suha aini nembali dokonae suha kahunsa'aono Paulus. Nesalo ne Timotius napikimai we Roma napo'awaane, hampano nokamba mpuu lalono naohae toha (4:9,21). Notangahie dua nadhumalangi taka ka'ondofaono ne Ompu sampuu-mpuuno lalono, koise naoambanoanea, bhe namewangi mpahaguru-guruno (2:14-26). Nofohatoane nakosabaha napotaami ne sabhaha kasabha netompaloino weo folele'ano Bhihita Metaa. Ne sabhaha kadhadhia netompaloino naetaa naeala sandaha ne Paulus bhe ne wutono Kristus (2:1-13; 3:10-12). Gaono Paulus, Timotius namande'aane mpuu kafoina'u banara, nadhumalantie bhe nafofoina'uane. Dadi'anomo nofe'ulaiane dua kafaraluuno daebasa Kitabi (3:14-17).

Kalengkano suha 1:1-2

1¹⁻²Timotius, anaku timoasi'aono! Suha aini nomai'ao ne Paulus. Hampano kapoindalono Lahata'ala nosangke kanau aembali rasuluno Kristus Yesus, ma'anano notudu kanau aefolele bhihitano dadi nepodhandi'aono Lahata'ala. Dadi ana'a dotahimaemoomu hampano dose'ise bhe Kristus Yesus. Sio-siomo kanini kaasi, rahamati bhe katohopono lalo mai'ao ne Lahata'ala Amantoomu bhe Ompuntoomu Kristus Yesus sadhia napobhaiangko.

**Katumpuno lalono Paulus bhe katangahino so Timotius
1:3-18**

³Notumpu laloku ne Lahata'ala nefeompuni'iku mai'ao weo totono lalo mongkilo kumatanga-tangano, pedamo dua nehabundo awua'iku endefi'ini. Mentae mohondo taenomo asambahea, sadhia dua afe'ulaiko. ⁴Afe'ulai kaowu ndawuno luumu, nokamba laloku apo'awaangko toha, nosungku'ao ka'iaku. ⁵Afe'ulai dua kaparasaeamu kumampuu-mpuuno, tapedamo dua kaparasaeando Lois, awuamu hobhine bhe Eunike inamu. Miina apoibhahaanea, kaparasaeamo medano ana'a dumadino dua weo totono lalomu. ⁶Kanandoo'anomo aefe'ulaiangko, pakee mpuu kapooli kawa'aono Rohino Lahata'ala ne'awamu wakutuuno ateiangko limaku te fotumu. ⁷Kapa'amo Rohi kawa'aono Lahata'ala miina nahumabu kaita mbali mie motehe, tamaka o Rohi meowano katangkano lalo, kanini kaasi bhe kapooli so damewanaki'ao totono lalontoomu.

⁸Dadi'anomo koise moambano membali sakusiino Ompuntoomu, koe dua moambano'ao idi titohongkuno mba'inomo Anoa Ompuntoomu. Tamaka bhe kapoolino Lahata'ala, angkafi kanau kadee-dee'ao Bhihita Metaa. ⁹Anoamo mosalamatati kaita, Anoamo dua bhasi kaita so dadumadi mongkilo'ao. Katifosalamatati'antoomu suano mba'inomo habu metaantoomu, tamaka nengkoaha ne patudhu bhe rahamatino Wutono. Rahamati aini nowa'a kaitae noangka ne Kristus Yesus, mpini miina'o natifokonandoo dhunia. ¹⁰Ampa aitu Lahata'ala nofotiwohamo rahamatino weo hatono Omputo Fosalamatino Yesus Kristus. Anoa notalomo kuasano mate maka nofosusu'ao dadi bu'ou so tapa binasano noangka weo Bhihita Metaa. ¹¹Somo Bhihita Metaa aini, Lahata'ala nosangke kanau so mosampeno bhoasaono, o rasulu bhe guru. ¹²Kanandoo'anomo ae'awa sabhaha kakadee-dee ini, tamaka miina aoambanoanea, mba'inomo apande'aane o la'ae neparasaeaku. Apande'aane mpuu Anoa nokokuasa nadhumagani neposahuna'aono ne idi ampa ne oleo kahato'ano Ompu. ¹³Fintahakie sabhaha nefetingkemu ne idi, sandahanomo kafoina'u metaa. Dhalangie weo kaparasaeamu bhe kanini kaasimu hampano kase'isemu bhe Kristus Yesus. ¹⁴Dhaganie kafoina'u neposahuna'aono ne hintu tapedamo arataa mokesa, bhe katulumino Rohino Lahata'ala dumadino weo totono lalontoomu.

¹⁵Ingka pande'aanemo kosasawindo mai'aono ne kadieno Asia dokukundo kanaumo, notilentumo dua ndo Figelus bhe Hermogenes. ¹⁶Sio-siomo Ompu namosampu rahamatino ne polambuno Onesiforus, hampano nentelamo nofeka'ia laloku. Anoa miina naoambano kanau, mahinggamo atitohongku. ¹⁷Wakutuuno nomai we kotano Roma ini, no'uuleimo lalono no'ondofi kanau ampa nopo'awa kanau. ¹⁸Sio-siomo Ompu namosampuane rahamatino ne oleono kahato'ano. Ingka pande'aane mpuu kabhalano ka'ondo-faono ne idi wakutuuno we Efesus endefi'ini.

Doangkafi kakadee-deeno Yesus

2:1-13

2 Dadi'anomo Timotius, anaku, fekatangkae lalomu weo rahamati ne'awanto ne Kristus Yesus. ²Kafoina'u nefetingkemu ne idi endefi'ini ne wisendo mie bhahi, naetaa posahuna'aandae mie tiparasaeta bhe mandeno moina'uno mie bhaindo. ³Tabeano numamisie dua kakadee-dee nenamisi mani, neanomo membali tantarano Kristus Yesus kumampuu-mpuuno. ⁴Seemie tantara tangasano nodhalangi takano, ingka miina natitee'anea kahadhaano sigao'ano, kapa'amo patudhuno nameka'ia lalono neangkano. ⁵Seemie meangkafino pogolo'a dotende, pae nae'awa kawa'ao nefontaa-ntaa so fotalono, ane pae namangkafi sabhaha atorano potandingi'a. ⁶Seemie mo'osano mekaampono, anoamo kohakuno na'umawa pehapi kabhao-bhaono. ⁷Tei'e weo namu-namumu wambaku ini, kapa'amo Ompu nama'angko kapooli so lumosangi'ao bhahi-bhahi'ae.

⁸Tandai'e inia: Yesus Kristus suli nodadi mai'ao ne mate, Anoa-amo sampu'ano omputo Daud. Aini'aemo Bhihita Metaa neowaku. ⁹Kakadee-dee'aku ini ingka mba'inomo folele'ano Bhihita Metaa, bhahamoa sampe dogogantu kanau hante peda mie modai. Gaha'aitu bhoasaono Lahata'ala miina natitaangia. ¹⁰Kanandoo'anomo ta'asabahamo apotaami'ao bhahi-bhahi'ae ini so kaetaa'ando mie nepilino Lahata'ala. Patudhuku sio-siomo andoa dae'awa dua kasalamati neowano Kristus Yesus bhe kakalabhia suhue dhamani. ¹¹Ingka nokotu'u mpuu bhoasao aini,

Ane padamo domateomu bhe Anoa,

ingka mada kaowu dadumadiomu dua bhe Anoa;

¹²ane dakosabahaomu dapotaami'ao kakadee-dee,

ingka mada kaowu damahinta dua bhe Anoa;

ane dagumaga miina damande'aane,

ingka mada kaowu nagumaga dua miina
 nafopande'ao;
¹³ane miina natumai lalontoomu ne Anoa,
 Anoa sadaa-daa kataino lalo ne bhoasaono,
 kapa'amo pae bhe kapoolia nagumagai Wutono.

Katangahi dawiseki mpahaguru-guruno

2:14-26

¹⁴Mefe'ulaianda bhe owiliandae mpuu kosasawi'ae ini. Ne wise-
 no Lahata'ala tangahida koise dopotaga-tagali'ao ma'anano se-
 wobha wamba, kapa'amo miina sepali'a nakofahalaa'a, bhahamoa
 tanodai-dai kaowu kaparasaeando mie metingkee. ¹⁵Ulei'e lalomu
 kahadhaa so no'ia'ao Lahata'ala, membalimo mie tapa moamba-
 no'aono nekahadhaano, ma'anano fofoina'u'ao bhoasao banara
 melaa-melaa. ¹⁶Tamaka fekakodo'o wutomu ne wamba tapa ko-
 fahalaano bhe tapa mongkilo, kapa'amo wamba pedando na'a
 nefodhulu kaowu kadaindo mie. ¹⁷Kafoina'undo mie medando
 ana'a nohamba tapedamo kanda bubu. Ne olotando andoa maitu
 notilentu dua ndo Himeneus bhe Filetus. ¹⁸Andoa dopingkamo
 mai'ao ne kabanara, kapa'amo dofofoina'u putae kawanu'ando mie
 mate ingka nokadhadhiamo, sampe dedai-daimo kaparasaendo
 mie. ¹⁹Ampamo kaowu sandi bhalano nefongkohano Lahata'ala
 nomatangka. Te wawono notibuhi bhoasao peda aini, "Ompu
 nopande'aanda ndo la'ae fehebua'ano", pakade dua, "Sasuka suma-
 mbilino neano Ompu tabeano nahumunsa podiu modaino."^a

²⁰We lalono se'onu lambu bhalano nobhahi kaentei'a, nandoo
 mai'ao ne bulawa bhe salaka, tamaka nandoo dua mai'ao ne sau
 bhe wite pulu. Kaentei'a bulawa bhe salaka mbali kafaraluuno
 hame bhalano, o kaentei'a sau bhe wite pulu mbali kafaraluu
 ma'oleo hangkowine. ²¹Ane seemie nofekangkilo wutono ne sa-
 bhaha modai'ano, anoa itu tapedamo kaentei'a so kafaraluuno
 hame bhalano sa'ituini, ingka padamo dofekangkiloe. Anoa noko-
 fahalaa so kafeompu'ano, nomantaa-ntaamo so sabhaha kahadhaa
 metaa. ²²Dadi'anomo fekakodo'oe nafusuundo kahangku dadi,
 ulei'e lalomu angkafi kapoindalono Lahata'ala, fekatangkae kapa-
 rasaeamu, dadi weo kanini kaasi bhe kapometaa bhe mie bhaimu.
 Dadimo peda ana'a bhe mie metondalano ne Ompu mai'ao ne
 totono lalo mongkilono. ²³Koise meangkafi potaga-tagali'ando

^a 2:19 Bil 16:5

mie kabhohe-bhohe tapa konipande'aono. Ingka pande'aanemo medando na'a neowa kaowu pogiha-giha'a. ²⁴ Seemie palima-limano Ompu miina namantasia nopogiha, tamaka tabeano nomalu lalono ne sabhaha mie. Anoa tabeano nopande nofofoina'u bhe nokosabaha. ²⁵ Mie mansoewano tabeano namalu-malusianda katangahi, sio-siomo Lahata'ala nandoo nama'anda kasalawa dame-tompa'ao dhosando maka damande'ao kabanara. ²⁶ Ane nada na'a sumulimo damande'ao lalondo, dalumapamo mai'ao ne kampepeno Kafeompu'ando seetani. Kapa'amo kaomponae ini notapuda neangkando seetani maka nofosuhuda damangkafi kapoindalono.

Koeatendo manusia we oleo mbuhumai

3:1-9

3 Tandai'e, nama'o pandano dhamani nabhahi kasabhano. ² O manusia damosibhalamo wutondo, daembalimo bhatuano dhoi. Pugaundo ta'o sangke-sangke'ano wuto, naelangke diundo, dafo'umbu, paemo daeangka ne kamungkulando, paemo daepande'ao katumpuno lalo, paemo dua daefadhuli agama. ³ Paemo dapomoa-moasi'ao, dakiidoemo pometaa, dadumai-dai neando mie bhaindo, paemo damooli damewanaki totono lalondo, damansofopepe, paemo damoindaloea metaa'ano. ⁴ Dapodai-dai dasisabhasabhangka, paemo naewantaa fekihindoa, tula-tulando ta'o kafewahai, mada'aomo daoasi'ao nafusuuno dhunia bhe daoasi'ao Lahata'ala. ⁵ Woha'ano ingka dodhalangie agamando, tamaka sakotu'u'ano miina damarasaea o sambahea maitu nokokuasa. Fekakodo'o wutomu ne mie medando na'a. ⁶ Ne olotando andoa maitu nandoo mepesuakino kolambuno miina daefemata-mataa maka dofofoina'u bhe dokabua totono lalondo hobhine monaleno dhagi. Hobhine medano na'a nobhahi dhosando bhe nokuasaida sabhaha kapoindalo pata metaa. ⁷ Mahinggamo hobhine andoa ini defofoina'u kansuhu, o kabanara miina sepali'a damooliea dolosangiea. ⁸ Guru-guru andoa maitu doewangi kafoina'u banara, tapedamo Yanes bhe Yambres doewangi Musa endefi'ini. Fekihindo nodaimo, kaparasaeando miinamo nakofahalaa.^a ⁹ Kafoina'undo teteweimo paemo nakodo'o nadhumulua, kapa'amo kabhohendo naentaleamo ne sabhaha mie, pedamo dua netompaloindo Yanes bhe Yambres endefi'ini.

^a **3:8** Yanes bhe Yambres ini neando kamungkula kowuhakeno, palima-limano omputo Firaun we witenno Mesir; Kel 7:10-12, 20-22; 8:6-7, 17-19

Kaparasaea menowu weo kakadee-dee bhe kanea debasa

Kitabi

3:10-17

¹⁰Tamaka hintu, ingka tokamo angkafi kafoina'uku bhe ehe mengkohaku. Ingka wohaemo dua patudhuno dadiku, kaparasaeaku bhe sabahaku, kanini kaasiku bhe kakampuu-mpuuno laloku apo-taami. ¹¹Ingka wohaemo dua kakadee-dee bhe kafoinsa-insana peda ne'awaku we Antiokia, Ikonium bhe Listra. Kabhalano maka kakadee-dee nenamisiku na'a, tamaka Ompu nofosalamati kanau. ¹²Ingka daanumo kosasawindo mie dumadi lumebeno weo kase'ise bhe Kristus Yesus tetewei damodee-deeda. ¹³Tamaka mie modai bhe fobhohe-bhohe'ino nadhumulu kadaindo, damokolilino totono lalondo mie bhaindo, gaha'aitu totono lalondo wutondo nakolilino dua. ¹⁴Tamaka hintu Timotius, fintahakie kabanara toka nepoguhu'aomu bhe neparasaeamu, ingka pande'aanda ndo la'ae gurumu. ¹⁵Fe'ulai'e dua, notanda kaana'imu pande'aanemo Kitabi. Nomai'aomo ne Kitabi aini naembali damande'ao kaangka'ano kasalamati, mangkano weo kaparasaea ne Kristus Yesus.

¹⁶Kosasawi'ae tibuhi'ano weo Kitabi nomai'ao ne Rohino Lahata'ala, nokofahalaa so dafofoina'u'ao kabanara, so daefe'ulai'ao mie umala, so damekataa'iao podiu bhe so dafotangahi'ao dadumadi damangkafi kapoindalono Lahata'ala. ¹⁷Ane nada ana'a, manusia fehebua'ano Lahata'ala nasumangkamo bhe katokano so nahumabu'ao sabhaha metaa'ano.

Katangahi ne Timotius nadhumalangi taka ka'ondofaono

4:1-8

4 Nandoo so nefe'ulai'aoku ne hintu, ingka bhe Lahata'ala mande'aane, bhe Kristus Yesus so bhithakino dumadino bhe mateno. Anoa nasumuli namai maka namahinta nada seemie Omputo. Dadi'anomo aefe'ulaiangko, ²mefebhihitai'ao bhoasaono Ompu, fopahataa'e lalomu, dametingkeko bhe paise, naetaa bhe pae naetaa wakutuuno, fe'ulaiandae ka'alando, fo'alada bhe fekatangkae lalondo. Kosabaha tangahida bhe foina'uda. ³Kapa'amo nasewakutuu mie paemo daetahima kafoina'u kumotu'u'ano, tamaka dae'ondofi sabhaha guru ampa kapoindalondo, damangkafi kaowu kambakano tingalando. ⁴Andoa tada'umopi tingalando dakiido dametingke kabanara, tamaka datuma'o tingalando ne

sabhaha kapu-kapuna. ⁵Tamaka hintu, fotoho lalomu o ae maka dua newisekimu, kosabaha potaami'ao kakadee-dee, dhalangie kansuhu takamu mefolele Bhihita Metaa, mpuu-mpuunie taka ka'ondofao netahimamu.

⁶Ane wutoku, ampa aini heaku nopotuhumo mbalimo kabubusi-no kapopanga so Lahata'ala. Noma'omo tempono ahumunsa dhunia ini. ⁷Idi ini ibahatino mie meangkafino pogolo'a dotende, apooli metaa'emo ampa hato'ano, kaparasaeeaku ne Kristus sadaa-daa adhagani metaa'e. ⁸Aitu nokantaa-ntaamo so idi kawa'ao so mie fotalono^a hampano adadi aangkafi kapoindalono Lahata'ala. Kawa'ao ana'a nama'a kana'e Ompu ne oleo kahato'ano, kapa'amo Anoamo Fobhitahakino umadhilino. Bhahamoa suano kaowu idi so tumahimae, tamaka kosasawindo mie mokambano lalo ne oleo kahato'ano.

Kaowili kapuliaono

4:9-18

⁹Ulei'e lalomu pikimai po'awa kanau. ¹⁰Kapa'amo Demas no-hunsa kanaumo, noasi'aomo dhunia ini, nokalamo we Tesalonika. Kreskes nokalamo dua we Galatia, bhe Titus we Dalmatia. ¹¹Tamo Lukas pobhai kanau. Ulei'e bhe Markus maka wowo'oe we ini, kapa'amo nokofahalaa sepali'a so ka'ondofaoku. ¹²Tikikus atudue nakumala we Efesus itu. ¹³Mai kaowu, wowo'oe bhe dhuba mokapa nehunsaku we Troas we lambuno Karpus. Wowo'o kanau'e dua bhe boku-bokuku itu, mangke-mangkemo kabuhi ne kaluluno kuli itu.

¹⁴Aleksander, pandeno tambaga itu, nobhahimo habu modaino ne idi. Hunsa'anomo Ompu so bhoosie naposahataa bhe habuno. ¹⁵Naetaa dua posi'ondo'ao wutomu ne anoa itu, kapa'amo no-poewangiane sepali'a kafoina'untoomu.

¹⁶Kabhao-bhaono apotundu'ao wutoku wakutuuno dobhita-haki kanau, bhe naseemie miina bhe tumulumi kanau, dopuli do-hunsa kanau. Sio-siomo Lahata'ala paise namo'aladaa. ¹⁷Tamaka Ompu nopobhai kanau kansuhu, nofekatangkae laloku sampe ampuu-mpuunie afolele kosasawi'ae Bhihita Metaa mbali dofetingke kosasawindo mie suano Yahudi. Kanandoo'anomo asalamati mai'ao ne balaano mate.^b ¹⁸Daanumo Ompu namosalamati

^a 4:8 Sakotu'uno: *songkono kolaki*.

^b 4:17 Sakotu'u'ano: *alapa mai'ao ne wobhano singa*.

kanau mai'ao ne sabhaha patudhu modai. Anoa namowa kanau asumalamati amesua weo kafopahinta'ano te surugaa. Nopantasi mpuu damosibhala Lahata'ala ampa suhue dhamani! Amin.

Kasongkono suha

4:19-22

¹⁹Fosampe kanau salam ne Priskila bhe Akwila bhe polambuno Onesiforus. ²⁰Erastus nandoo'e we Korintus bhe Trofimus ahunsae we Miletus nandoo nosaki. ²¹Ulei'e lalomu pae'o nahumato wulano use humatomo we ini. Ebulus, Pudes, Linus bhe Klaudia bhe kosasawindo bhahitie we ini dofosampeangko dua salam.

²²Sio-siomo Ompu napobhai'ao totono lalomu. Sio-siomo dua nama'angkoomu kabarakatino.